Afdeling A.W.

ORIENTEREND ONDERZOEK NAAR DE RENTABILITEIT VAN DE VOORBEELDBEDRIJVEN

door

Ir K.C. Kolhoop.

INHOUD: blz.

INLEIDING 2

1. OPZET 3

2. UITVOERING 4

3. WIJZEN VAN SAMENVATTEN 9

A. Eerste methode 11

a. Beschrijving van de methode 11

b. Beschrijving van de drie grootteklassen 12

1) Bedrijven $<$ 7 ha 12

2) Bedrijven van 7 - 12 ha 13

3) Bedrijven $>$ 12 ha 14

4) Alle bedrijven 15

a. Algemeen 15

b. De gevolgde methode 16

c. De cijfers 16

B. Tweede methode 18

a. Beschrijving van de methode 18

b. Verschillen in uitkomsten bij de twee methodes 19

4. VERGELIJKING TUSSEN DE GROOTTEKLASSEN 19

INLEIDING.

Vóór de oorlog was de landbouw in Nederland in sterke mate aangewezen op import van veevoeder. Onze zeer omvangrijke veestapel kon niet productief worden gemaakt op de basis van de binnenlandse productie van veevoeder. Toen de oorlogsomstandigheden import onmogelijk maakten, trad dan ook een niet onbelangrijke inkrimping van onze veestapel op, maar het karakter van onze landbouw veranderde nauwelijks en zodra de oorlog voorbij was, bleek weldra, dat het zwaartepunt van onze agrarische productie nog steeds lag in de veehouderijsector. Hierbij speelde uiteraard de instelling van de boer een zeer belangrijke rol.

Wel echter was onze algemene economische toestand ten opzichte van vóór 1940 grondig veranderd. De tijd was voorbij, dat wij over voldoende middelen konden beschikken om voeder te importeren. Van Overheidswege werd dan ook aandrang uitgeoefend op de boeren, om zoveel mogelijk voeder zelf te produceren. Deed men dit niet, dan zou men zonder meer tot inkrimping van de veestapel moeten overgaan, of tot een minder productief maken van de aanwezige dieren. Het waren dus algemeen-economische factoren, die noopten tot intensivering en uitbreiding van de eigen voederproductie.

Over de privaat-economische zijde van dit vraagstuk was men echter niet ingelicht. Nu staat voorop, dat het uitermate moeilijk is, de wijziging van één factor in de gehele bedrijfsvoering door te berekenen, temeer omdat bedrijfs-economische gedachten eerst de laatste jaren zijn doorgedrongen tot de mensen, die de voorlichting in feite verzorgen, n.l. de rayonassistenten. Gesteld kan dan ook worden, dat de technische voorlichting steeds de grootste aandacht heeft gehad.

Reeds vóór de oorlog waren er enkele voorbeeldbedrijven. Na de oorlog werd het aantal echter belangrijk uitgebreid. Het doel ervan was, een normaal bedrijf, zoals die in de streek talrijk waren, door nauw contact met de voorlichtingsdienst te maken tot een voorbeeld voor voor de omliggende bedrijven en zo het peil van de landbouw in de streek op te voeren. In tegenstelling tot de voorbeeldpercelen, waarop men specifiek technische veranderingen kon bestuderen, had men hier een mogelijkheid om het bedrijf als geheel te zien/technische veranderingen aan hun rentabiliteit te toetsen. / en

In verband met de eerder genoemde moeilijkheden is hiervan nog niet

veel gekomen. In deze studie is nu een poging in deze richting gewaagd. Er is een vergelijking gemaakt van de voorbeeldbedrijven met de L.E.I.-bedrijven in enige gebieden met gemengde bedrijfsvoering. Alvorens dit echter te doen, is het nuttig verschillen, door de keuze van de objecten ontstaan, aan te geven.

Hoewel er geen nauwkeurige beschrijving bestaat van de eisen, waaraan de voorbeeldbedrijven moeten voldoen, waren er toch wel enige algemene voorwaarden:

1) Het bedrijf moet mogelijkheden hebben tot verbeteringen.

2) Het dient een voor het gebied normaal bedrijfstype te hebben.

3) Het moet niet te ongunstig gelegen zijn.

4) De boer dient op de geldende voorwaarden te willen meewerken en in staat te zijn de plannen uit te voeren.

Wanneer we ons hierop baseren, kunnen we stellen, dat de boer vooruitstrevend zal zijn en dat verwacht wordt, dat het bedrijf na enige jaren betere bedrijfsuitkomsten zal gaan geven.

De L.E.I.-bedrijven worden gekozen onder meer op vakbekwaamheid van de boer. Verder dringt het feit, dat hij enige administratie zal moeten bijhouden, hem in de progressieve hoek. Toch lijkt het, dat op dit punt grotere eisen worden gesteld aan de voorbeeldbedrijfsboer, hoewel het verschil niet groot behoeft te zijn. Overigens zal ook de L.E.I.-boer profijt kunnen hebben van zijn deelnemen: hij leert rekenen en de cijfers uit het deelnemersverslag interpreteren en ernaar handelen.

1) OPZET.

Dit onderzoek is opgezet om de rentabiliteit na te gaan van de voorbeeldbedrijven, die wij aantreffen in de verschillende gemengde gebieden op de zandgronden. Hiertoe is een groot aantal grafieken opgesteld voor vele kengetallen. Vergeleken werd in deze grafieken de ligging van deze kengetallen voor de voorbeeldbedrijven ten opzichte van de gewone L.E.I.-bedrijven. Aanvankelijk werd deze vergelijking getroffen voor alle grootteklassen tegelijk, doch het bleek, dat de verschillende grootteklassen een verschillende uitkomst gaven, reden, waarom een splitsing werd gemaakt in

drie bedrijfsgrootten, n.l. kleiner dan 7 ha, van 7 tot 12 ha en groter dan 12 ha. Een onvermijdelijk nadeel was, dat hierdoor het aantal waarnemingen per groep kleiner werd, waardoor de mogelijkheid van toevallige verschillen toenam, maar dit nadeel is toch kleiner dan het voordeel van de splitsing.

Voor elk der drie grootteklassen is over elk der 5 jaren 1948/1949 tot en met 1952/1953 nagegaan, welke gebieden konden worden gebruikt. Het resultaat van dit voorbereidende werk is weergegeven in de volgende tabel.

	< 7 ha		7 - 12 ha		> 12 ha	
	aantal jaren	gem.aantal bedrijven	aantal jaren	gem.aantal bedrijven	aantal jaren	gem.aantal bedrijven
Oost Overijssel	3	12	3	7	3	4
West Overijssel	5	3	5	3	5	3
Veluwe	4	4	4	5	3	5
Oost Gelderland	3	5	3	8	-	-
Oost Drenthe	-	-	-	-	4	3
Oost Noordbrabant	-	-	4	8	-	-
N.O. Noordbrabant	-	-	4	4	-	-
Noord Limburg	-	-	3	10	-	-

Hierbij werd als minimum aangehouden 3 jaren en 3 bedrijven. Vanzelfsprekend moesten gebieden met de voorbeeldbedrijven kleiner dan de normale bedrijven afvallen, evenals omgekeerd. Op deze wijze werden groepen bedrijven verkregen, waarbij de voorbeeldbedrijven, wat de grootte betreft, konden worden vergeleken met de gewone bedrijven. Nadeel blijft het tamelijk kleine aantal waarnemingen. Toch is gemeend, het voorhanden zijnde materiaal uit te moeten werken om na te gaan of er bepaalde tendenties kunnen worden aangegeven.

2) UITVOERING.

Ten einde storende invloeden, die met de bedrijfsgrootte verband houden, uit te schakelen werd de methode van positiebepaling door middel van grafieken gebruikt. Hieronder is aangegeven welke grafieken werden bestudeerd.

Op de X-as steeds het aantal ha cultuurgrond. Op de Y-as:

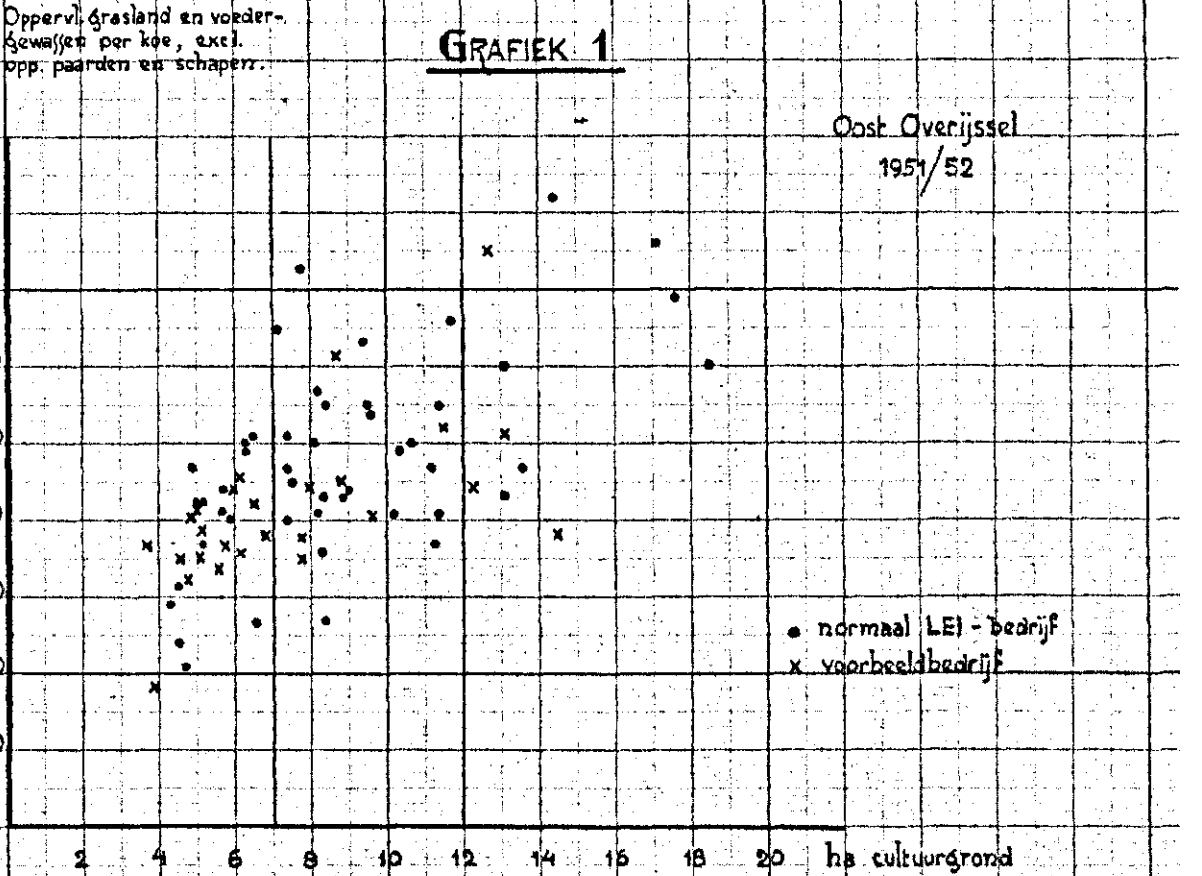
1) Arbeidsinkomen per bedrijf.
2) Bruto-opbrengst per bedrijf.
3) Kosten exclusief loon per bedrijf.
4) Aantal volwaardige arbeidskrachten.
5) Resultaten per ƒ 100,- voer voor varkens.
6) Resultaten per ƒ 100,- voer voor kippen.
7) Melkkoeien per bedrijf.
8) Varkens per bedrijf.
9) Kippen per bedrijf.
10) Kg melkvet per koe.
11) Ha marktbare gewassen.
12) Bruto-opbrengst van verkochte marktbare gewassen.
13) Kg-opbrengst voor aardappelen per ha gewas.
14) Kg-opbrengst voor rogge per ha gewas.
15) Kg-opbrengst voor haver per ha gewas.
16) Percentage granen van het bouwland.
17) Voederkosten rundvee per bedrijf.
18) Overige kosten per bedrijf.
19) Eigen en gekocht krachtvoer per koe.
20) Aangekocht ruwvoer per koe.
21) Kg zuivere stikstof per ha cultuurgrond.
22) Oppervlakte grasland en voedergewassen per koe.
23) Ha kunstweide per bedrijf.
24) Ha grasland per bedrijf.
25) Aantal standaarduren per bedrijf.
26) Arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht.

Voor iedere grafiek werd bestudeerd in hoeverre het groepsgemiddelde van de voorbeeldbedrijven afweek van het groepsgemiddelde van de normale bedrijven. Hierbij werden, dit ter vermijding van misverstand, geen gemiddelden berekend, maar verschillen werden langs visuele weg opgespoord. Werd een afwijking gevonden, dan werd dit verschil niet uitgedrukt in een cijfer, maar in een symbool, waarvan er vijf werden ingevoerd:

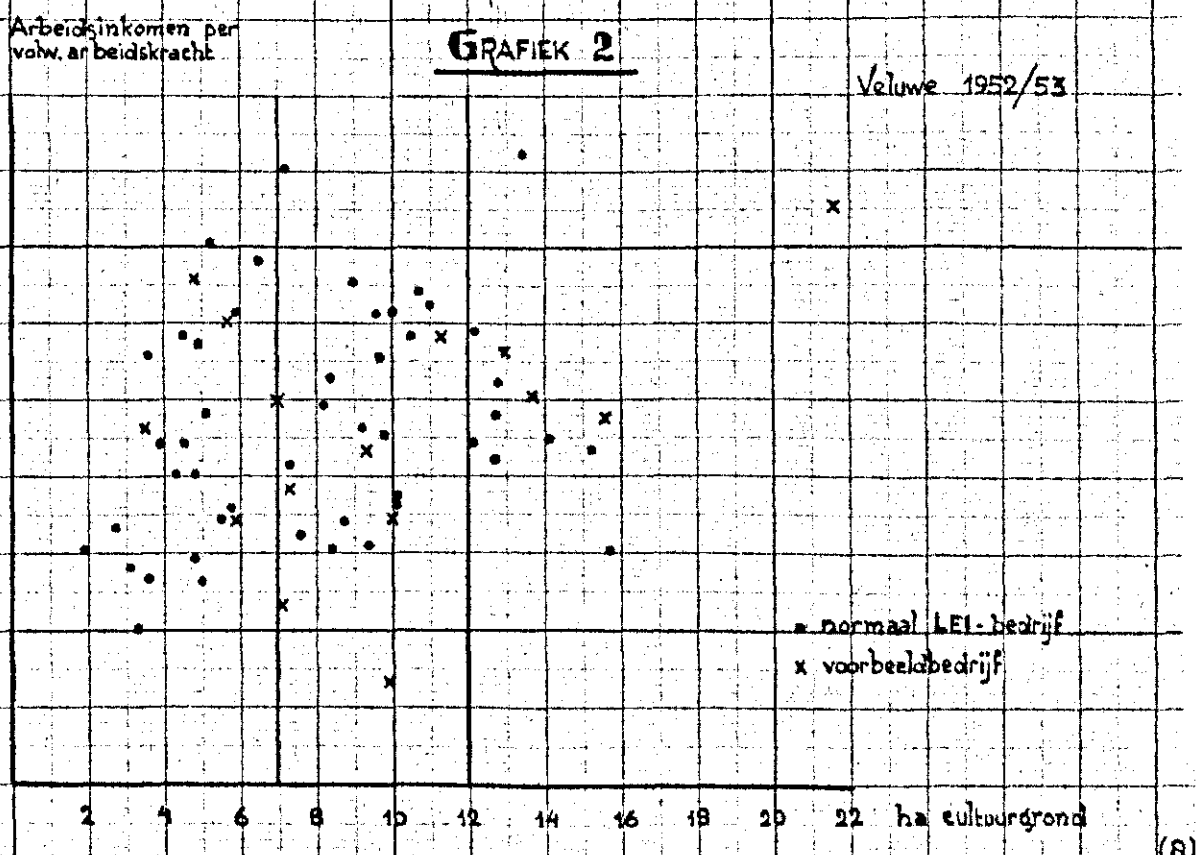
$\gg$ betekent: voorbeeldbedrijven duidelijk hoger dan gemiddeld,
$>$ " : " iets " " " ,
$=$ " : " gelijk aan gemiddeld,
$<$ " : " iets lager dan gemiddeld,
$\ll$ " : " duidelijk lager dan gemiddeld.

Voor toepassing van het één en ander zij verwezen naar de volgende grafieken.

GRAFIEK 1

GRAFIEK 2

In grafiek 1 is dus voor Oost Overijssel in 1951/52 aangegeven de oppervlakte grasland en voedergewassen per koe, die bij verschillende bedrijfsgrootte voorkomt. De voorbeeldbedrijven liggen in alle drie grootteklassen wat lager dan de gewone L.E.I.-bedrijven. Dit wordt dus zonder meer uit de grafiek afgelezen. Voor alle drie grootteklassen verkrijgen wij zo dus het symbool $<$.

In grafiek 2 is voor de Veluwe in 1952/1953 nagegaan bij verschillende bedrijfsgrootten het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht. Het blijkt, dat voor de grootteklasse kleiner dan 7 ha geen verschil bestaat tussen voorbeeld- en gewone bedrijven (symbool =), voor de klasse 7 - 12 ha vertonen de voorbeeldbedrijven een duidelijk lager kengetal (symbool $\ll$) en voor de klasse groter dan 12 ha een iets hoger (symbool $>$).

Op deze wijze werkend met globale aanduidingen, komt een onvolkomenheid naar voren, waarvan hier een voorbeeld wordt gegeven.

In Oost Drente, groter dan 12 ha, in 1949/50 vinden wij:

arbeidsinkomen per bedrijf	$>$
arbeidskrachten per bedrijf	=
arbeidsinkomen per arbeidskracht	=

Dit laatste nu zou worden verwacht ook $>$ te zijn. Er blijken drie bedrijven te zijn, die, wanneer ze afzonderlijk worden bezien, ten opzichte van het groepsgemiddelde der normale bedrijven, het volgende beeld geven:

	1	2	3	Totaal
arbeidsinkomen per bedrijf	$\gg$	$>$	$<$	$>$
aantal arbeidskrachten	$\gg$	$<$	$<$	=
arbeidsinkomen per arbeidskracht	=	$>$	=	=

De onverklaarbaar schijnende totaal-kolom is dus te verklaren door de bedrijven afzonderlijk te bekijken.

Aan het einde van deze beoordeling van de grafieken was voor elk gebied, elke grootteklasse en ieder jaar een schema met symbolen opgesteld.

Als zodanig waren deze schema's onoverzichtelijk; eerst diende er een samenvatting van te worden gemaakt.

3) WIJZE VAN SAMENVATTEN.

Zoals boven werd uiteengezet, is het noodzakelijk samenvattingen te maken van de gevonden gegevens. Nu zijn er 3 grootheden, die we moeten "wegwerken" om het "gemiddelde voorbeeldbedrijf op de zandgrond" te krijgen, n.l. de jaren, de gebieden en de grootteklassen. In verband met hetgeen over de jaren op bladzijde 3 is gezegd, zal nu eerst worden nagegaan, hoe de voorbeeldbedrijven zich in de loop der jaren hebben gedragen ten opzichte van de L.E.I.-bedrijven. Het is immers niet ondenkbaar, dat zij ten opzichte van de L.E.I.-bedrijven in de bedrijfsuitkomsten een stijgende lijn vertonen. Ook is het niet ondenkbaar, dat een bedrijf, dat in 1948/49 is gestart, in 1952/53 goede uitkomsten had, maar door een bedrijf dat in 1952/53 was begonnen en (nog) lage uitkomsten had, bij de vergelijking met de groep L.E.I.-bedrijven werd omlaag gedrukt.

Is het wegwerken van de jaren verantwoord?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, is het kengetal "arbeidsinkomen per bedrijf" voor ieder voorbeeldbedrijf bepaald. Daarnaast werd voor de betreffende bedrijfsgrootte de hoogte van de normaallijn (de lijn zo goed mogelijk door alle punten getrokken) in de grafiek opgezocht. Hierna werd het eerste cijfer uitgedrukt in procenten van het tweede. Had bijvoorbeeld een voorbeeldbedrijf van 7 ha een arbeidsinkomen/bedrijf van ƒ a,-, dan werd nagegaan, waar op de normaallijn een bedrijf van 7 ha lag (bijvoorbeeld ƒ b,-) en a uitgedrukt in % van b (100 a/b).

Vervolgens werden de bedrijven gesplitst in twee groepen; de eerste groep omvat alle voorbeeldbedrijven, de tweede alleen die voorbeeldbedrijven, die alle jaren in de verwerkte grafieken voorkwamen. Van beide groepen werd daarna het totaal van de percentages bepaald en gedeeld door het aantal bedrijven. Op deze wijze zijn de hierna volgende tabellen verkregen.

ALLE VOORBEELDBEDRIJVEN.

	gem. aant. bedr.	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53
Emmen	19	-	102	105	105	101
Zwolle	11	116	101	111	113	109
Hengelo	22	-	107	104	119	113
Zutphen	18	-	-	100	100	95
Arnhem	13	127	104	114	110	112
Oss	8	-	102	102	102	124
Eindhoven	9	-	119	126	116	122
Horst	16	-	-	115	109	112
Gem.		122	106	110	109	111

VOORBEELDBEDRIJVEN DIE ALLE JAREN HEBBEN MEEGEDAAN.

	Aant. bedr.	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53
Emmen	13	-	102	111	112	105
Zwolle	7	127	111	119	123	109
Hengelo	15	-	107	102	125	116
Zutphen	15	-	-	101	104	98
Arnhem	11	-	113	120	110	125
Oss	5	-	107	94	102	110
Eindhoven	4	-	129	124	107	130
Horst	10	-	-	118	105	113
Gem.		127	112	111	111	113

Uit deze tabel, waarin aan het jaar 1948/49 een geringe waarde mag worden toegekend, blijkt, dat

1) de voorbeeldbedrijven, die alle jaren hebben meegedaan, geen tendens vertonen een ten opzichte van de L.E.I.-bedrijven groter wordend arbeidsinkomen per bedrijf af te werpen,

2) de voorbeeldbedrijven, die alle jaren hebben meegedaan, een zeer weinig

hoger arbeidsinkomen verkregen (in de jaren 1949/50 tot 1952/53 respectievelijk 5,5 %, 0,9 %, 1,8 % en 1,8 %), dan alle voorbeeldbedrijven,

3) de voorbeeldbedrijven in het algemeen een hoger arbeidsinkomen vertonen dan de L.E.I.-bedrijven (± 11 %).

De conclusie kan uit deze berekening worden getrokken, dat, wanneer de factor "verloop over de jaren" wordt uitgeschakeld, geen essentiële fout gemaakt wordt. (Ter illustratie is in bijlage 4 opgenomen de berekeningsstaat voor de voorbeeldbedrijven in het consulentschap Zwolle (West Overijssel).

A) 1e Methode.

a) Beschrijving van de methode.

Volgens de werkwijze, beschreven op bladzijde 4, werd bijvoorbeeld voor de Veluwe voor de grootteklasse kleiner dan 7 ha het volgende schema gevonden:

	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	4 jaren
1. Arbeidsinkomen per bedrijf	>	=	>	>	>
2. Bruto-opbrengsten per bedrijf	≫	>	≫	≫	≫
3. Kosten zonder loon	≫	>	≫	≫	≫
4. Volwaardige arbeidskrachten	>	=	>	≫	>

Het eerste kengetal gaf dus gedurende drie jaren voor de voorbeeldbedrijven aan "iets hoger" en één jaar "gelijk". Het samenvattend symbool werd nu "iets hoger". Bruto-opbrengsten en kosten zonder loon drie jaren "duidelijk hoger" en één jaar iets hoger; samenvattend: "duidelijk hoger". Volwaardige arbeidskrachten één jaar "duidelijk hoger", twee jaren "iets hoger" en één jaar "gelijk"; samenvattend: "iets hoger". Natuurlijk komen bij deze wijze van samenvatten weer onnauwkeurigheden naar voren van de orde van die, beschreven op bladzijde 8 bij het "middelen van de bedrijven", maar dit is inhaerent aan het maken van vereenvoudigingen.

Op deze manier is voor elke grootteklasse en elk gebied een samenvattend symbool opgesteld; tezamen vormen deze de verzamelstaat (bijlage 1).

Van iedere kolom van deze verzamelstaat is nu een beschrijving gemaakt (zie bijlage 3). Verder is voor elke grootteklasse weer een samenvattend symbool opgesteld volgens de bovenomschreven methode. Voor de grootteklasse 7 - 12 ha zijn twee tekens gegeven, één voor de Noordelijke en één voor de Zuidelijke gebieden. Hieronder volgt nu een beschrijving van elke grootteklasse.

b) Beschrijving van de drie grootteklassen.

Hierbij is getracht algemeen geldende tendenties aan te geven, waarbij de afwijkingen voor de individuele gebieden niet zijn vermeld. Als men wil zien of een tendentie geldend is voor een bepaald gebied, dient men dan ook de gebiedsbeschrijving of bijlage 1 te raadplegen.

1) Bedrijven < 7 ha. Samenvattingen Veluwe, Oost Gelderland, Oost en West Overijssel.

1. Bouwplan: Er worden iets meer marktbare gewassen verbouwd, met iets minder granen van het bouwland. Er is wat minder grasland en wat meer kunstweide.

2. Veebezetting: Er waren evenveel melkkoeien als op de normale bedrijven, iets meer varkens en in twee van de vier gebieden (de Veluwe en West Overijssel) iets meer kippen. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger: duidelijk meer stikstof per ha cultuurgrond, gelijke voerkosten rundvee (iets meer ruwvoer aangekocht); de overige kosten waren wat hoger.

4. Opbrengsten: In 2 van de 4 gebieden was de bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen hoger. De aardappelenopbrengst per ha was gelijk, de rogge- en haveropbrengst wat hoger.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren gelijk, alleen die per ƒ 100,- kippenvoer voor Oost Gelderland waren veel lager. De melkvetproductie per koe was iets hoger. De bruto-opbrengst per bedrijf was wat hoger.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger, doch ook het aantal volwaardige arbeidskrachten was iets hoger

dan gemiddeld. Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht week niet af.

7. Conclusie: Er wordt op de kleine voorbeeldbedrijven arbeidsintensiever gewerkt (hoger aantal standaarduren), evenals kapitaalsintensiever (meer stikstof, hogere overige kosten, iets meer varkens).
De bruto-opbrengsten zijn hoger, het arbeidsinkomen per bedrijf eveneens. De hogere kosten zonder loon worden dus goedgemaakt en meer dan dat. Dit extra arbeidsinkomen wordt echter verdeeld over de grotere arbeidsbezetting, zodat het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht gelijk is. Gebleken is, dat op de voorbeeldbedrijven evenveel vreemde arbeidskrachten voorkomen als op de normale bedrijven (± 4 %). Door de intensivering is men er op de voorbeeldbedrijven dus in geslaagd, meer eigen mensen een even hoog arbeidsinkomen te verschaffen als op de gewone L.E.I.-bedrijven.

2) Bedrijven 7 - 12 ha. Samenvatting Oost en West Overijssel, de Veluwe, Oost Gelderland, Oost Noord-Brabant, N.O. Noord-Brabant en Noord Limburg.

1. Bouwplan: Er werden evenveel marktbare gewassen verbouwd, met duidelijk minder granen van het bouwland. Er is wat minder grasland en wat meer kunstweide (vooral in Brabant en Limburg).

2. Veebezetting: Er waren evenveel tot iets meer melkkoeien, evenveel varkens en kippen als op de gewone bedrijven. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was duidelijk lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren in het Noorden gelijk, in het Zuiden iets hoger: overal was meer stikstof, iets meer overige kosten; de voederkosten voor rundvee waren gelijk, de hoeveelheid krachtvoer per koe in het Noorden gelijk, in het Zuiden iets lager.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was gelijk; de aardappelen- en rogge-opbrengst per ha waren in het

Noorden gelijk, in het Zuiden iets hoger, de haveropbrengst per ha was gelijk.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer waren gelijk, die per ƒ 100,- kippenvoer in het Noorden gelijk, in het Zuiden iets lager. De melkvetproductie per koe was in het Noorden iets hoger, in het Zuiden gelijk. De bruto-opbrengst per bedrijf was iets hoger, vooral in het Zuiden.

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was in het Noorden gelijk, in het Zuiden iets hoger; het aantal arbeidskrachten week niet van het gemiddelde af. In het Noorden was het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht gelijk, in het Zuiden iets hoger.

7. Conclusie: Voor de groep voorbeeldbedrijven van 7 - 12 ha kan in het algemeen eveneens worden gesproken van een iets intensievere bedrijfsvoering, blijkend uit iets groter aantal standaarduren per bedrijf (arbeidsintensiteit), iets meer stikstof per ha cultuurgrond, iets hogere overige kosten (kapitaalsintensiteit). Deze hogere intensiteit werd vooral geconstateerd in de drie gebieden ten Zuiden van de grote rivieren. In het Noorden waren de afwijkingen niet zo sprekend (oppervlakte kunstweide en grasland weken daar niet af van de gewone bedrijven).

In de streken, waar evenveel arbeidskrachten de intensievere bedrijfsvoering konden opvangen, was het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht iets hoger, daar, waar meer arbeidskrachten aanwezig waren, was het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht gelijk en in één geval zelfs iets lager (Veluwe).

3) Bedrijven > 12 ha. Samenvatting Oost en West Overijssel, de Veluwe en Oost Drente.

1. Bouwplan: Er werden evenveel marktbare gewassen verbouwd met minder granen dan op de gewone bedrijven. Er was wat minder grasland en wat meer kunstweide.

2. Veebezetting: Er waren evenveel koeien, varkens en kippen als op de gewone bedrijven. De oppervlakte grasland en voedergewassen

per koe was gelijk tot iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren gelijk; er werd iets meer N gestrooid, de overige kosten waren gelijk tot iets hoger, de overige kosten eveneens, de voederkosten voor het rundvee gelijk.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengsten van verkochte marktbare gewassen waren gelijk tot iets hoger. De aardappelen- en rogge-opbrengst per hawren iets hoger, de haveropbrengst per ha was gelijk.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren gelijk; de melkvetproductie per koe was gelijk tot iets hoger. De bruto-opbrengst was in het algemeen nogal uiteenlopend, maar er was geen tendentie aan te geven.

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was gelijk, doch nogal uiteenlopend (idem als bruto-opbrengst per bedrijf) bij evenveel arbeidskrachten. Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht was gelijk.

7. Conclusie: De vier gebieden lopen nogal uiteen, wat de voorbeeldbedrijven betreft; West Overijssel en de Veluwe wijken nauwelijks af, Oost Drente vertoonde voor de voorbeeldbedrijven een nauwelijks intensievere, Oost Overijssel een duidelijk intensievere bedrijfsvoering dan de vergelijkbare groep. Hier zij nog eens met klem verwezen naar de betreffende beschrijvingen.

4) Alle bedrijven.

a. Algemeen: Nadat 1 per kengetal de afwijking van de voorbeeldbedrijven globaal door een teken is weergegeven, 2 deze afwijkingen over een aantal jaren in een zelfde soort teken zijn samengevat en 3 deze tekens weer voor 3 verschillende grootteklassen over meer gebieden zijn samengevat, moet nog eens duidelijk worden vastgesteld, dat op deze wijze slechts een zeer globale aanduiding is verkregen. Toch is deze werkwijze nodig, als men wil komen tot aanduidingen, die tendenties aangeven.

Hieronder is nu een poging gewaagd, alle voorbeeldbedrijven in alle gebieden samen te vatten, dus ook nog de 3 grootteklassen. Onnodig is het op te merken, dat de interpretatie van dit

samenvattende cijfer zeer voorzichtig moet geschieden.

b. De gevolgde methode: Op de verzamelstaat zijn 15 kolommen opgenomen (4 gebieden met bedrijven kleiner dan 7 ha, 7 gebieden met bedrijven van 7 tot 12 ha en 4 gebieden met bedrijven groter dan 12 ha). De samenvatting van deze 15 kolommen heeft plaats gevonden door het teken $\gg$ het cijfer 2, het teken $>$ het cijfer 1, het teken = het cijfer 0, het teken $<$ het cijfer -1 en het teken $\ll$ het cijfer -2 toe te kennen. Hierna is voor ieder kengetal het totaal bepaald; op deze wijze is op bijlage 1 de kolom "totaal globaal" verkregen. Vervolgens is dit cijfer uitgedrukt in procenten van de maximale afwijking. Deze bedroeg in het algemeen 15 (gebieden) x 2 (maximale afwijking) = 30. Voor het arbeidsinkomen per bedrijf met een "totaal globaal" cijfer van 10 wordt dit percentage dus 33 ($\frac{10}{30}$ x 100).

Wat zeggen de aldus verkregen cijfers nu? Is het cijfer hoog, dan betekent dit een sterke tendentie, waaraan de meeste gebieden zich houden. Is het cijfer ± 0, dan kan het zijn dat alle gebieden om het gemiddelde liggen; ook is het echter mogelijk, dat een aantal gebieden hoog en een aantal laag liggen. In beide gevallen is er dan ook geen tendentie op te merken.

Tenslotte is de ruimte tussen -100 en +100 verdeeld in 7 intervallen. In deze schaal zijn de gevonden cijfers geplaatst (zie bijlage 1).

c. De cijfers:

1. Bouwplan: Er was een tendentie tot meer marktbare gewassen, met een duidelijk lager percentage granen van het bouwland. Er was iets meer kunstweide en iets minder grasland.

2. Veebezetting: Er was een tendentie tot meer melkkoeien per bedrijf; het aantal varkens en kippen week niet af van de gewone bedrijven. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager, dus een dichtere veebezetting.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger:
   a. er werd iets meer stikstof per ha cultuurgrond gebruikt;

b. de overige kosten waren iets hoger;
c. de voerkosten voor het rundvee waren gelijk; evenals
d. het totale verbruik van krachtvoer per koe;
e. op de voorbeeldbedrijven was er een tendentie om meer ruwvoer per koe te kopen.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst van verkochte marktbare gewassen vertoonde een meer-tendentie, evenals de opbrengst in kg per ha van aardappelen en haver. De rogge-opbrengst was iets hoger.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren gelijk aan die van de gewone bedrijven, de melkvetproductie per koe vertoonde een tendentie tot iets hoger. Als gevolg van een en ander was de bruto-opbrengst per bedrijf iets hoger.

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger, terwijl er een tendentie was tot meer arbeidskrachten. Het gevolg van beide, het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht, was gelijk.

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven worden wat intensiever gedreven (iets meer standaarduren per bedrijf, iets hogere kosten zonder loon), wat vooral blijkt uit duidelijk minder granen, iets meer kunstweide bij iets minder grasland, een dichtere veebezetting, iets hoger stikstofgebruik en een tendentie tot iets hogere opbrengsten van aardappelen, rogge en haver. In de varkens- en kippensector zijn geen afwijkingen van de normale bedrijven waargenomen.

Deze iets hogere intensiteit in de bedrijfsvoering is bereikt bij een tendentie tot meer arbeidskrachten. Het resultaat was dus, dat per arbeidskracht een even hoog arbeidsinkomen werd verkregen, terwijl het arbeidsinkomen per bedrijf iets hoger was. Kennelijk is het groter aantal arbeidskrachten er in geslaagd het arbeidsinkomen per bedrijf zo veel groter te maken, dat per arbeidskracht evenveel werd verdiend als op de gewone bedrijven. Dit lijkt belangrijk, gezien het feit, dat op de gewone bedrijven zowel als op de voorbeeldbedrijven verreweg de meeste arbeidskrachten gezinsleden zijn. Was er reeds vóór de intensivering

een groter aantal arbeidskrachten, dan kan worden gesproken van een economische vooruitgang, zijn zij na de intensivering aangetrokken, bijvoorbeeld doordat een zoon, die eerst elders werkte, nu op het bedrijf een even hoog inkomen kon behalen en dus thuis bleef, dan komt deze kwestie meteen in de sociale sfeer.

B) 2e Methode.

a) Beschrijving van de methode.

Volgens deze methode is over de jaren geen samenvattend teken opgesteld, maar is de tendentie cijfermatig aangegeven. Hiervoor is dezelfde weg gevolgd als bij de bepaling van het "totaal globale" cijfer (zie bladzijde 16). Voor elk gebied en elke grootteklasse is zo een totaalcijfer over de betrokken jaren opgesteld. Bezien wij het voorbeeld op bladzijde 11, dan vinden wij voor de vier kengetallen achtereenvolgens: 1 + 0 + 1 + 1 = 3; 2 + 1 + 2 + 2 = 7; 2 + 1 + 2 + 2 = 7 en 1 + 0 + 1 + 2 = 4.

Al deze cijfers zijn vermeld op bijlage 2. Vervolgens is het totaal van deze cijfers bepaald voor elke grootteklasse. Zo is voor de groep kleiner dan 7 ha een totaalcijfer gevonden voor het arbeidsinkomen per bedrijf van 15. De grootst mogelijke afwijking was 15 (gebied-jaren) x 2 = 30. De gevonden totaalafwijking is nu uitgedrukt in een percentage van de grootst mogelijke afwijking. Voor het betreffende kengetal bedroeg dit percentage dus 50.

Teneinde een samenvattend cijfer voor alle grootteklassen te vinden, is hierna een telling gemaakt van de 3 kolommen "Totaal"; voor het arbeidsinkomen per bedrijf was dit 15 (groep $<$ 7 ha) + 16 (groep 7-12 ha) + 8 (groep $>$ 12 ha) = 39. Het aantal "gebied-jaren" bedroeg 15 (groep $<$ 7 ha) + 26 (groep 7-12 ha) + 15 (groep $>$ 12 ha) = 56; de maximale afwijking was dus 56 x 2 = 112. De afwijking in procenten van de maximale afwijking zo berekend, bedroeg $\frac{39}{112}$ x 100 = 35. Alle afwijkingen voor de voorbeeldbedrijven zijn zo bepaald en ingevuld in de laatste kolom van bijlage 2.

b) Verschillen in uitkomsten bij de twee methodes.

Op bijlage 1 zijn in de twee laatste kolommen naast elkaar geplaatst de afwijkingen in percentages van de maximale afwijking, berekend volgens beide methodes. Het blijkt, dat de verschillen gering zijn; slechts in 3 grensgevallen vielen de kengetallen in een verschillende groep (voor deze groepsindeling zie bijlage 1). Er is dan ook geen tweede beschrijving gemaakt voor de verschillende grootteklassen en alle bedrijven (zie hiervoor dus bladzijde 11 t/m 18), te meer daar het bij bestudering van de beschrijvingen toch steeds nodig is bijlagen 1 en 2 te bekijken.

4) VERGELIJKING TUSSEN DE GROOTTEKLASSEN.

Bezien wij de cijfers op bijlage 2, dan blijken er tussen de grootteklassen verschillen te bestaan. (Groep $<$ 7 ha = (1), groep 7 - 12 ha = (2) en groep $>$ 12 ha = (3).)

1. Bouwplan: De oppervlakte marktbare gewassen was alleen iets groter bij (1), bij (2) en (3) gelijk. Het percentage granen van het bouwland was iets lager bij (1) en (3), duidelijk lager bij (2). Kunstweide was overal iets meer, grasland iets minder bij (1), tendentie tot iets minder bij (2) en (3).

2. Veebezetting: Melkkoeien waren er evenveel bij (1) en (3), tendentie tot iets meer bij (2). Varkens waren iets meer bij (1), evenveel bij (2) en (3). Voor kippen was er een tendens tot iets meer bij (1), tot iets minder bij (3) en geen verschil bij (2). De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager voor (1) en (2), een tendens tot iets lager voor (3).

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger voor (1), een tendentie tot iets hoger bestond voor (2), geen verschil was er voor (3). Stikstof werd bij (1) duidelijk meer gebruikt, bij (2) en (3) iets meer. De voerkosten voor rundvee vertoonden een positieve tendens voor (1) en (2), waren gelijk voor (3). Krachtvoerverbruik per koe gaf een positieve tendentie voor (1), een negatieve tendentie voor (2) en geen verschil (3). De overige kosten waren voor (1) iets hoger, voor (2) en (3) bestond een tendentie tot iets hoger.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst van verkochte marktbare gewassen was iets hoger voor (1), voor (2) en (3) was er een positieve tendentie. De kg-opbrengst per ha voor aardappelen was bij (1) gelijk, bij (3) iets hoger en bij (2) was er een positieve tendens, voor rogge bij (1) iets hoger en bij (2) en (3) een positieve tendens, voor haver bij (3) gelijk, bij (1) en (2) een positieve tendens.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer waren overal gelijk, die per ƒ 100,- kippenvoer ook, alleen voor (2) was er een negatieve tendens. De melkvetproductie per koe gaf overal een positieve tendens te zien. De bruto-opbrengst per bedrijf was iets hoger voor (1) en (2), en gaf een positieve tendentie bij (3).

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger bij (1) en gaf een positieve tendentie voor (2) en (3). Het aantal volwaardige arbeidskrachten was iets hoger voor (1), gelijk voor (3) en een positieve tendens voor (2). Als gevolg van beide was het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht gelijk bij (1) en (2) en gaf het een positieve tendens bij (3).

Met andere woorden, de kleinste bedrijven hadden een intensievere bedrijfsvoering, resulterend in een iets hoger arbeidsinkomen per bedrijf. Per man was het arbeidsinkomen echter even hoog als op de normale bedrijven wegens het iets grotere aantal arbeidskrachten. Voor de grootteklasse van 7 - 12 ha was het arbeidsinkomen per arbeidskracht ook even groot (resultante van tendentie tot iets hoger arbeidsinkomen per bedrijf en tendentie tot meer arbeidskrachten). Voor de grootste bedrijven gaf het arbeidsinkomen per man een positieve tendentie te zien (evenveel arbeidskrachten bij een tot iets groter tenderend arbeidsinkomen per bedrijf).

De intensiever bedrijfsvoering blijkt in het algemeen het duidelijkst bij de kleinste bedrijven en het minst duidelijk bij de grootste.

Februari 1955.
AR/
853-70-3-55

ONDERZOEK VOORBEELDBEDRIJVEN

Verzamelstaat

Nummer grafiek	Bedrijfsgrootte	< 7 ha					7 - 12 ha									> 12 ha						In % v.h. max.	
	Aantal jaren	3	5	4	3		3	5	4	3	4	4	3	N	Z	3	5	3	4				
	Gebied / Omschrijving	Oost-Overijsel	West-Overijsel	Veluwe	Oost-Gelderland	Globaal	Oost-Overijsel	West-Overijsel	Veluwe	Oost-Gelderland	Oost-Brabant	N.O.-Brabant	Noord-Limburg	Globaal		Oost-Overijsel	West Overijsel	Veluwe	Oost-Drenthe	Globaal	Totaal globaal	1e methode	2e meth. (zie bijl. 2)
1.	Arbeidsinkomen/bedrijf	>	>>	>	-	>	-	>	-	-	>	>	>	-	>	>>	-	<	>	-	+ 10	+ 33	+ 35
2.	Bruto-opbrengst/bedrijf	>	>>	>>	-	>	>	-	>	-	>>	>	>	>	>	>>	-	<	>	-	+ 13	+ 43	+ 43
3.	Kosten exclusief loon	-	>>	>>	-	>	>	<	>	-	>	>	>	-	>	>>	-	-	-	-	+ 10	+ 33	+ 32
4.	Volwaardige arbeidskrachten	>	>>	>	>	>	-	-	>	-	-	>	-	-	-	>	-	-	-	-	+ 8	+ 27	+ 26
5.	Res./ f.100,- varkensvoer	>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	>	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	- 7
6.	Res./ f.100,- kippenvoer	>	-	>	<<	-	-	-	-	-	<	<	-	-	<	-	-	-	-	-	- 2	- 7	- 11
7.	Melkkoeien/bedrijf	-	<	>	>	-	-	-	>	>	-	-	>	-	-	-	-	-	-	-	+ 4	+ 13	+ 16
8.	Varkens/bedrijf	>	>	>	<	>	-	<	-	-	-	-	>	-	-	>	-	<	-	-	+ 2	+ 7	+ 14
9.	Kippen/bedrijf	-	>	>	-	-	-	-	-	<	-	>	-	-	-	>	-	-	<<	-	+ 1	+ 3	- 2
10.	Kg melkvet/koe	-	>	>	<	-	>	>	-	>	-	>	-	>	-	>	-	-	>	>	+ 7	+ 23	+ 27
11.	Ha marktbare gewassen	>	>>	>	-	>	-	-	-	<<	-	>	-	-	-	>>	-	-	-	-	+ 5	+ 17	+ 16
12.	Bruto-opbr.verk.marktb.gewassen	>	>>	-	>	>	-	>	-	-	-	>>	<	-	-	>	-	-	>	>	+ 7	+ 23	+ 30
13.	Kg aardappelen per ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	>	>	-	-	>	>>	>	-	>	>	+ 6	+ 20	+ 20
14.	Kg rogge per ha	>	>	>>	>	>	-	-	-	-	>	-	>	-	>	>	/	-	>	>	+ 10	+ 33	+ 32
15.	Kg haver per ha	>	>	>	-	>	-	-	>>	-	-	-	-	-	-	>	-	-	-	-	+ 6	+ 20	+ 16
16.	% granen van het bouwland	<	<<	>	<<	<	<	<<	<	<<	<<	<<	<	<<	<<	<<	<	-	<<	<<	- 20	- 67	- 64
17.	Voerkosten rundvee	-	-	>	-	-	-	-	>	-	-	-	-	-	-	>	-	-	<	-	+ 2	+ 7	+ 15
18.	Overige kosten	-	>>	>>	>	>	>	-	>>	-	>>	-	-	>	>	>	-	-	>	-	+ 12	+ 40	+ 38
19.	Krachtvoer per koe	-	-	>	-	-	•	-	-	<	-	<	<	-	<	>>	-	<	<	-	- 2	- 7	- 5
20.	Gekocht ruwvoer/koe	>	-	>	>	>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	>>	-	•	-	-	+ 5	+ 8	+ 19
21.	Kg zuivere N per ha	>	>>	>	>>	>	-	>	>	>	>>	>>	-	>	>	>>	-	-	>	>	+ 16	+ 53	+ 59
22.	Oppervl. grasl.en voedergew./koe	<	<	<	<	<	-	<	<<	<	<<	<<	<<	<	<<	<	<	-	-	<	- 16	- 53	- 45
23.	Ha kunstweide	>>	>	•	>	>	>	-	•	-	>>	>	>>	-	>>	>>	>	•	>	>	+ 14	+ 58	+ 59
24.	Ha grasland	<<	<<	-	<	<	-	-	-	>	<<	<<	<	-	<	<<	-	-	<	<	- 12	- 40	- 37
25.	Standaarduren/bedrijf	>	>>	>	>	>	-	-	>>	>	>	>	>	>	>	>	-	-	-	-	+ 12	+ 40	+ 44
26.	Arbeidsinkomen/volw.arb.kracht	>	-	-	-	-	-	-	<	-	>	-	>	-	>	>	-	-	-	-	+ 3	+ 10	+ 13
Gemiddeld aantal voorbeeldbedrijven		12	3	4	5		7	3	5	8	8	4	10			4	3	5	3				

LEGENDA

<< duidelijk lager dan de normale bedrijven
< iets lager dan " " "
- even hoog als " " "
> iets hoger dan " " "
>> duidelijk hoger dan " " "
• onbekend

LEGENDA BIJ DE LAATSTE KOLOMMEN

+ 70 en hoger	duidelijk hoger
+ 35 t/m + 69	iets hoger
+ 15 t/m + 34	tendentie iets hoger
- 14 t/m + 14	geen afwijking
- 15 t/m - 34	tendentie iets lager
- 35 t/m - 69	iets lager
- 70 en lager	duidelijk lager

N = Noorden
Z = Zuiden

Nummer grafiek	Bedrijfsgrootte / Gebied / Omschrijving	< 7 ha						7 - 12 ha									> 12 ha						Algemeen totaal	In % v/h maximum
		Oost-Overijsel	West-Overijsel	Veluwe	Oost-Gelderland	Totaal	In % v/h maximum	Oost-Overijsel	West-Overijsel	Veluwe	Oost-Gelderland	Oost-Brabant	N.O. Brabant	Noord Limburg	Totaal	In % v/h maximum	Oost-Overijsel	West-Overijsel	Veluwe	Oost-Drente	Totaal	In % v/h maximum		
1.	Arbeidsinkomen p.bedr.	4(3)	8(5)	3(4)	0(3)	15	50	0(3)	4(5)	2(4)	0(3)	5(4)	3(4)	2(3)	16	31	6(3)	-1(5)	-2(3)	5(4)	8	27	39	35
2.	Bruto-opr./bedrijf	3	10	7	0	20	66	4	1	3	0	6	4	3	21	40	6	0	- 3	4	7	23	48	43
3.	Kosten zonder loon	1	9	7	1	18	60	4	- 2	4	- 1	4	3	2	14	27	6	- 1	- 1	0	4	13	36	32
4.	Volwaardge arb.kr.	3	8(4)	4	2	17	61	1	1(4)	5	0	0	3	- 1	9	18	2	0(4)	- 1	1	2	7	28	26
5.	Res. f.10,- varkensv.	3	0	- 3	1	1	3	0	- 1	- 2	0	- 0	- 3	0	- 6	-12	- 1	- 1	1	- 2	- 3	-10	- 8	- 7
6.	Res. f.10,- kipp.voer	4	- 4	2	- 5	- 3	-10	- 1	- 3	2	0	- 4	- 2	0	- 8	-15	2	-1(3)	- 1		0	0	-11	-11
7.	Melkkoein/bedrijf	0	- 5	4	3	+ 2	7	- 1	1	6	3	1	1	3	14	27	0	2	1	- 1	2	- 7	18	16
8.	Varkens/bedrijf	3	7	5	- 2	13	43	1	- 3	1	- 0	1	1	4	5	10	3	- 1	- 2	- 2	- 2	- 7	16	14
9.	Kippen/bdrijf	1	7	3	- 1	10	33	0	- 3	- 1	- 2	- 1	2	0	- 5	-10	4	- 4	- 1	- 6	7	-23	- 2	- 2
10.	Kg melkvt/koe	1	3	3	- 2	5	17	3	8	1	3	1	3	- 1	18	35	4	1	0	2	7	23	30	27
11.	Oppervl.marktb.gewass.	4	9	2	0	15	50	1	1	0	- 5	0	3(3)	- 1	- 1	- 2	5	- 3	0	2	- 4	13	18	16
12.	Bruto-opbrengst verk. marktbar gewassen	3	9	1	2	15	50	0	4	1	1	1	7	- 2	12	23	3	- 1	0	5	7	23	34	30
13.	Kg aardapelen/ha gewas	0	0	1	1	2	7	0	0	1	0	3	4	1	9	17	5	3	- 1	4	11	37	22	20
14.	Kg roggeha gewas	3	6	7	2	18	60	0	1	1	0	4	1	2	9	17	2	3	0	4	9	30	36	32
15.	Kg haverha gewas	4	1	2	0	7	23	- 1	0	6	1	2	- 0	0	8	15	- 3	0(4)	1	- 1	3	11	18	16
16.	% granervan het bouwl.	-4	- 9	2	- 6	-17	-67	- 4	- 9	- 4	- 5	- 6	- 7	- 2	-37	-71	- 5	- 6	1	- 8	-18	-60	-72	-64
17.	Voerkostn rundvee	0	- 1	6	1	6	20	1	3	3	- 1	3	2	0(2)	11	22	4	0	- 1	- 4	- 1	- 3	16	15
18.	Overige kosten	0	10	7	2	19	63	2	- 1	7	0	6	1	2	17	33	4	1	0	2	7	23	43	38
19.	Totaal kachtvoer/koe	1	- 1	5	0	5	17	-1(2)	- 1	1	- 2	- 1	- 3	- 3	-10	-20	5	- 1	- 2	- 2	0	0	- 5	- 5
20.	Gekocht uwvoer/koe	2(2)	0	4(3)	2(2)	8	33	0(2)	1(3)	0(3)	0(2)	-1(3)	1(3)	0(2)	1	3	4(2)	1(3)	1(2)	0(3)	6	30	15	19
21.	Kg stiksof per ha	3	10	4(3)	4(2)	21	81	2	4	5(3)	4	7	7	0	29	58	6	2	0(2)	3	11	39	61	59
22.	Graslanden voeder-gewasserper koe	- 3	- 3	-2(3)	- 3	-11	-39	- 1	- 3	-6(3)	- 2	- 6	- 7	- 5	-30	-60	- 2	- 5	0(2)	1(3)	- 6	-23	-47	-45
23.	Ha kunsteide	6	4		+ 2	12	55	4	3		0	+ 7	5(3)	4	23	55	6	5	+	+ 6	17	57	52	59
24.	Ha grasind	- 6	- 9	0	- 2	-17	-57	1	- 2	- 1	2	- 7	- 6	- 3	-16	-31	-4(2)	1	0	- 3	- 8	-29	-41	-37
25.	Totaal sandaarduren bedrijf	3	8(4)	5	4	20	71	1	0(4)	7	2	5	4	3	22	44	4	0(4)	0	1	5	18	47	44
26.	Arb.inkoen/volwass. arbeidskracht	4	0(4)	1	- 1	4	14	- 1	2(4)	- 4	0	3	0	3	3	6	3	2(4)	0	2	- 7	25	14	13

Tussen haakjes is geplaatst het aantal gebruikte jaren.

Een afwijkend aantal jaren is apart vermeld.

LEGENDA

+ 70 en hoger	duidelijk
+ 35 t/m 69	iets hoger
+ 15 t/m 34	tendentie iets hoger
- 14 t/m + 14	geen afwijking
- 15 t/m - 34	tendentie iets lager
- 35 t/m - 69	iets lager
- 70 en lager	duidelijk lager

Afdeling A.W. BIJLAGE 3.

1950/51 - 1952/53 12 bedrijven.

OOST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven <7 ha.

1. Bouwplan: Een iets grotere oppervlakte marktbare gewassen, waarvan iets minder granen dan gemiddeld. Verder duidelijk minder grasland en duidelijk meer kunstweide.

2. Veebezetting: Melkkoeien en kippen waren er op de voorbeeldbedrijven evenveel als op de gewone, varkens iets meer. Als gevolg van oppervlakte grasland en aantal koeien was de oppervlakte grasland en voedergewassen per koe iets lager (1e jaar gelijk, 2e jaar iets minder, 3e jaar duidelijk minder).

3. Kosten: De kosten zonder loon waren gelijk. Toch werd
   a) iets meer N per ha cultuurgrond gebruikt,
   b) meer ruwvoer per koe gekocht.
   Echter overige kosten en voerkosten rundvee waren gelijk.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets hoger bij gelijke aardappelproductie per ha en een iets hogere rogge- en haveropbrengst.

5. Resultaten: De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer lagen iets hoger dan gemiddeld, bij een gelijke varkens- en kippenstapel (2), dus beter resultaat. De melkvetproductie per koe was gelijk aan het gemiddelde. Het resultaat van de veehouderij en de akkerbouw levert een bruto-opbrengst, iets hoger dan gemiddeld.

6. Bedrijfsresultaat: Het arbeidsinkomen per bedrijf lag iets hoger dan gemiddeld, bij een iets hogere arbeidsbezetting. Toch leveren beide een arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht, dat iets hoger dan normaal ligt. Blijkbaar is hier de bedrijfsaanpassing aan de grotere arbeidsbezetting juist geweest (ook het aantal standaarduren per bedrijf ligt iets hoger). Hierbij heeft de intensivering zich gericht op grotere varkensstapel, grotere teelt van marktbare gewassen met minder granen, dus meer aardappelen, dichtere veebezetting bij een intensiever gebruik van het grasland (kunstweide en hoger N-verbruik).

1948/49 - 1952/53 3 bedrijven.

VEST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven < 7 ha.

1. Bouwplan: Een duidelijk hogere oppervlakte marktbare gewassen, waarvan duidelijk minder granen dan gemiddeld. Verder een duidelijk kleinere oppervlakte grasland en iets meer kunstweide.

2. Veebezetting: Melkkoeien waren er op de voorbeeldbedrijven iets minder, varkens en kippen iets meer. Als gevolg van aantal melkkoeien en oppervlakte grasland en kunstweide (1), was de oppervlakte grasland en voedergewassen per koe iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren duidelijk hoger dan gemiddeld; er werd
   a) duidelijk meer N per ha cultuurgrond gebruikt,
   b) de overige kosten waren duidelijk hoger, terwijl de voederkosten niet afweken van het gemiddelde.

4. Opbrengsten: De grotere oppervlakte marktbare gewassen (1) vindt haar weerslag in een duidelijk hogere bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen. De aardappelenproductie per ha was ± gelijk aan, de rogge- en haveropbrengst iets hoger dan gemiddeld. Kennelijk is de grotere aardappelenproductie (1 en 4) verkocht en niet vervoederd (3).

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer lagen ± gelijk aan, die per ƒ 100,- kippenvoer iets lager dan het gemiddelde. De hoeveelheid melkvet per koe lag iets hoger; mede als gevolg van de iets lagere melkveebezetting (2), zal de totale melkvetproductie weinig afwijken van het gemiddelde. De varkenshouderij zal een wat hogere bruto-opbrengst geven (iets meer dieren, gelijk effect), de kippenhouderij een ongeveer gelijke bruto-opbrengst (iets meer kippen, iets minder resultaat). De duidelijk hogere bruto-opbrengst per bedrijf zal dus in hoofdzaak moeten komen uit de duidelijk hogere bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen (aardappelen!).

6. Bedrijfsresultaten: Een duidelijk hoger arbeidsinkomen per bedrijf en een duidelijk hogere arbeidsbezetting ontmoeten elkaar in een gelijk arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht.

7. De algehele conclusie voor de voorbeeldbedrijven, kleiner dan 7 ha, kan

luiden, dat er intensiever wordt geboerd. De rundveehouderij is, per ha gezien, wat intensiever, per man extensiever. De grondbesparing op het rundvee wordt gebruikt om de intensieve aardappelteelt uit te breiden, waarvan de meerproductie wordt verkocht. De intensievere bedrijfsvoering, blijkend uit een duidelijk groter aantal standaarduren, brengt zoveel meer op, dat het arbeidsinkomen per man gelijk blijft. Dit betekent bij bedrijven, die voor 100 % met gezinsleden worden gevoerd (gemiddeld 98 %), dat meer mensen een gelijk inkomen kunnen verdienen als op de gewone bedrijven.

1949/50 - 1952/53 4 bedrijven

VELUWE

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven < 7 ha.

1. Bouwplan: Een iets hogere oppervlakte marktbare gewassen met iets meer granen dan gemiddeld; een gelijke oppervlakte grasland.

2. Veebezetting: Melkkoeien en varkens waren er op de voorbeeldbedrijven iets meer dan gemiddeld, kippen nauwelijks. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren duidelijk hoger dan gemiddeld. Er werd
   a) iets meer N per ha cultuurgrond gestrooid, er werd
   b) meer ruwvoer per koe gekocht,
   c) de voederkosten voor het bedrijf als geheel waren iets hoger (ook de voederkosten voor rundvee en de hoeveelheid krachtvoeder per koe),
   d) de overige kosten per bedrijf waren duidelijk hoger.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was ± gelijk aan het gemiddelde, bij een duidelijk hogere rogge-opbrengst in kg/ha en een in de loop der vier jaren stijgende (ten opzichte van het gemiddelde!) aardappelen- en haveropbrengst in kg/ha. Dit gecombineerd met een iets hogere oppervlakte marktbare gewassen wijzen op een hoger voederverbruik uit eigen bedrijf. Dit klopt met de voederkosten (3).

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer wijken niet af van het gemiddelde, die per ƒ 100,- kippenvoer lagen iets boven het gemiddelde. De hoeveelheid melkvet/koe ligt wat hoger. Dit gecombineerd met een iets hogere melkveebezetting (2), samen met de hogere varkensbezetting gecombineerd met gelijke opbrengst per ƒ 100,- voer, leveren een duidelijk hogere bruto-opbrengst per bedrijf.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf lag iets hoger dan gemiddeld, doch hiertegenover staat een iets hogere arbeidsbezetting. De resultante van beide, het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht, blijkt over de vier jaren genomen, ongeveer gelijk te zijn aan dat voor alle bedrijven, dus geen afwijking. De algehele conclusie voor de voorbeeldbedrijven, kleiner dan 7 ha, kan dus luiden, dat er intensiever wordt geboerd; dat/meer arbeidskrachten (voor 90 % eigen mensen) dan op de norma-
/met

le bedrijven door middel van intensievere graslandexploitatie en veehouderij zoveel meer arbeidsinkomen wordt verkregen, dat per volwaardige arbeidskracht evenveel wordt verdiend als op de gewone bedrijven.

1950/51 - 1952/53 5 bedrijven

OOST GELDERLAND

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven < 7 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen dan gemiddeld; iets minder grasland en iets meer kunstweide.

2. Veebezetting: Melkkoeien waren er iets meer, kippen waren er op de voorbeeldbedrijven evenveel als op de gewone, varkens iets minder. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren gelijk aan die van de normale bedrijven. Er werd duidelijk meer N per ha cultuurgrond gebruikt, iets meer ruwvoer per koe aangekocht, de overige kosten waren iets groter.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets hoger dan het gemiddelde, bij een iets hogere rogge-opbrengst per ha en gelijke opbrengsten aardappelen en haver.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer waren gelijk aan het gemiddelde, die per ƒ 100,- kippenvoer duidelijk lager. Dit geeft een lagere bruto-opbrengst voor kippen en varkens (zie 2). De melkvetproductie was ± gelijk aan het gemiddelde (iets meer koeien, iets lagere productie/koe). De bruto-opbrengst van het bedrijf als geheel is ongeveer gelijk aan het gemiddelde.

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was gelijk, bij iets hogere arbeidsbezetting. Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht was evenwel gelijk.

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven worden iets intensiever gedreven: duidelijk lager % granen, duidelijk meer N, iets hogere veedichtheid bij iets meer standaarduren dan op de normale bedrijven.

1950/51 - 1952/53 7 bedrijven

OOST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven van 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met ten opzichte van het gemiddelde dalend % granen en iets meer kunstweide. Oppervlakte grasland gelijk.

2. Veebezetting: Gelijk aan het gemiddelde, ook per ha.

3. Kosten: Kosten exclusief loon waren iets hoger; de post overige kosten was iets hoger.

4. Gelijke bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen bij gelijke aardappelen-, rogge- en haverproductie per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren weer gelijk aan de normale bedrijven. De hoeveelheid melkvet per koe lag de laatste jaren iets hoger. De melkveehouderij is dus verantwoordelijk voor de groeiende bruto-opbrengst (ten opzichte van het gemiddelde!).

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf week niet af van het gemiddelde. Ook de arbeidsbezetting week niet af. Het resultaat is een gelijk arbeidsinkomen per arbeidskracht. In het algemeen vindt men hier geringe afwijkingen van het gemiddelde. Er worden wat hogere kosten gemaakt, die door een iets hogere bruto-opbrengst worden gecompenseerd, maar niet meer dan dat. De intensiteit gemeten naar aantal standaarduren was dan ook gelijk aan gemiddeld.

1948/49 - 1952/53 3 bedrijven

WEST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen, waarvan duidelijk minder granen dan gemiddeld. Verder een gelijke oppervlakte grasland en ook kunstweide (2 jaren iets hoger).

2. Veebezetting: Een gelijk aantal melkkoeien, evenals kippen, 2 jaren waren er iets minder; varkens waren er iets minder.
De oppervlakte gras en voedergewassen/koe lag 3 jaren iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren drie van de vijf jaren iets lager; de hoeveelheid zuivere N per ha lag wat hoger (de eerste 2 jaren). Voederkosten en overige kosten lagen gelijk met de normale bedrijven.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen lag iets hoger, bij gelijke aardappel-, rogge- en haverproductie per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer lagen gelijk, de hoeveelheid melkvet per koe iets hoger, bij gelijk aantal melkkoeien. Iets meer bruto-opbrengst uit de melkproductie, iets minder uit de varkenshouderij en iets meer uit verkochte marktbare gewassen resulteren in een over de 5 jaren gelijke bruto-opbrengst.

6. Bedrijfsresultaten: Een weinig hoger arbeidsinkomen bij een gelijk aantal arbeidskrachten geeft een gelijk tot iets hoger arbeidsinkomen per arbeidskracht.

7. Algehele conclusie: De bedrijfsvoering is weinig intensiever (minder graan, iets meer N per ha, iets kleiner oppervlakte grasland en voedergewassen per koe bij een iets grotere productie per koe, waartegenover iets minder varkens en iets lagere kosten excl. loon), wat duidelijk blijkt uit de gelijke arbeidsbehoefte. Uit dit alles resulteert een arbeidsinkomen per arbreidskracht, dat ± gelijk ligt aan het gemiddelde.

N.B.: Het aantal waarnemingen is klein.

1949/50 - 1952/53 5 bedrijven

VELUWE

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven van 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met iets minder granen dan gemiddeld en een gelijke oppervlakte grasland en voedergranen.

2. Veebezetting: Iets meer melkkoeien en een gelijk aantal varkens en kippen ten opzichte van de gewone bedrijven, bij een duidelijk lagere oppervlakte grasland en voedergewassen per koe, duiden op een intensievere exploitatie van het grasland.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger dan op de normale bedrijven. Er werd iets meer N per ha cultuurgrond gebruikt, de voederkosten voor het bedrijf als geheel waren iets hoger, die voor het rundvee echter gelijk aan die voor de normale bedrijven. Voorts waren de overige kosten duidelijk hoger.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets hoger dan het gemiddelde, bij een gelijke aardappelen- en rogge-opbrengst en een duidelijk hogere haveropbrengst per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren gelijk aan het gemiddelde. Ook de hoeveelheid melkvet per koe wijkt nauwelijks af van het gemiddelde. Weliswaar is de melkveebezetting iets hoger, maar het resultaat voor het bedrijf als geheel, de bruto-opbrengst, wijkt niet af van het gemiddelde.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf is nauwelijks hoger dan gemiddeld, doch hiertegenover staat een iets hogere arbeidsbezetting. Het arbeidsinkomen per arbeidskracht ligt als gevolg van beide iets beneden het gemiddelde.

De algehele conclusie voor deze groep voorbeeldbedrijven kan luiden, dat de intensievere graslandexploitatie, die een duidelijk hoger aantal standaarduren met zich brengt meer opbrengst geeft, voldoende, om de hogere kosten (zie 3), exclusief loon, goed te maken, doch onvoldoende om het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht op het peil van de normale bedrijven te houden.

1950/51 - 1952/53 8 bedrijven

OOST GELDERLAND

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een duidelijk lagere oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen dan gemiddeld; een iets grotere oppervlakte grasland en gelijke oppervlakte kunstweide.

2. Veebezetting: Iets meer koeien en kippen bij gelijk aantal varkens. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager.

3. Kosten: Kosten zonder loon waren gelijk; iets meer N-gebruik, de voederkosten waren gelijk bij iets minder krachtvoergebruik per koe; de overige kosten waren gelijk.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was gelijk aan het gemiddelde, bij een gelijke aardappelen-, rogge- en haveropbrengst. Op deze bedrijven (met duidelijk minder marktbare gewassen en iets meer grasland) worden kennelijk veel voedergewassen verbouwd.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren gelijk aan het gemiddelde bij een evengrote varkens- en kippenstapel. De melkvetproductie per koe was iets groter, evenals de melkveestapel. De bruto-opbrengst per bedrijf was even hoog als het gemiddelde.

6. Het arbeidsinkomen per bedrijf was even hoog, bij gelijke arbeidsbezetting; ook het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht was gelijk.

7. Conclusie: De bedrijfsvoering is, naar standaarduren gemeten, iets intensiever: Iets minder granen, iets meer N per ha, iets meer melkvet per koe en een iets dichtere veebezetting per ha grasland en voedergewassen. Per man wordt evenveel verdiend, ook is er een gelijk aantal arbeidskrachten. Het blijkt dus, dat de intensivering geen betere financiële resultaten heeft opgeleverd.

1949/50 - 1952/53 8 bedrijven

OOST BRABANT

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven van 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen dan gemiddeld. Duidelijk minder grasland en duidelijk meer kunstweide.

2. Veebezetting: Een gelijk aantal melkkoeien, varkens en kippen. De veedichtheid was duidelijk hoger, n.l. de oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was duidelijk lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger; er werd duidelijk meer N per ha cultuurgrond gebruikt, de overige kosten waren duidelijk hoger en de voederkosten gelijk aan het gemiddelde.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was gelijk, bij een iets hogere aardappelen- en rogge- en een gelijke haverproductie in kg/ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer lagen gelijk, die per ƒ 100,- kippenvoer iets lager dan op de normale bedrijven. De melkvetproductie per koe was gelijk, evenals het aantal melkkoeien. De bruto-opbrengst per bedrijf was duidelijk hoger dan gemiddeld.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger dan gemiddeld, de arbeidsbezetting gelijk. Het resultaat was 2 van de 4 jaar een iets hoger arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht, de andere 2 jaar gelijk.

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven worden iets intensiever bewerkt. Dit blijkt uit
   1) iets grotere arbeidsbehoefte (standaarduren),
   2) iets hogere kosten (N-verbruik),
   3) groter gebruik van kunstweide,
   4) dichtere veebezetting per ha grasland,
   5) duidelijk minder granen.

   Het financiële resultaat, gemeten naar arbeidsinkomen per bedrijf, was hiermee gebaat, evenals 2 van de 4 jaren het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht.

1949/50 - 1952/53 4 bedrijven

NOORD OOST BRABANT

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven van 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een iets hogere oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen dan gemiddeld. Een weinig meer kunstweide en duidelijk minder grasland.

2. Veebezetting: Evenveel melkkoeien en varkens als gemiddeld, met iets meer kippen. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was duidelijk lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger; er werd duidelijk meer N per ha cultuurgrond gebruikt bij gelijke voederkosten (iets minder krachtvoer/koe) en overige kosten.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was duidelijk hoger, bij een iets hogere aardappelen- en een gelijke rogge- en haver-opbrengst per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer waren iets lager dan gemiddeld. De melkvetproductie per koe lag iets hoger bij een gelijk aantal koeien. De bruto-opbrengst per bedrijf was als gevolg van een en ander iets hoger.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger, evenals de arbeidsbezetting. Het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht week echter niet af van het gemiddelde.

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven werden iets intensiever gevoerd. Dit blijkt uit:
   1) iets grotere arbeidsbehoefte,
   2) iets hogere kosten (N-gebruik),
   3) iets meer kunstweide,
   4) iets dichtere veebezetting per ha grasland en voedergewassen,
   5) duidelijk minder granen.

   Door de iets grotere arbeidsbehoefte wordt op deze bedrijven een iets grotere arbeidsbezetting in staat gesteld hetzelfde inkomen per man te maken als op de gewone bedrijven.

1950/51 - 1952/53 10 bedrijven

NOORD LIMBURG

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven van 7 - 12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met iets minder granen dan gemiddeld. Iets meer kunstweide en iets minder grasland.

2. Veebezetting: Iets meer koeien en varkens en evenveel kippen als op de normale bedrijven. Een iets kleinere oppervlakte grasland en voedergewassen per koe.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren iets hoger. (Er werd evenveel N per ha gestrooid, de overige kosten waren even hoog, evenals de veevoerkosten (iets minder krachtvoer per koe).

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets lager, bij een gelijke aardappelen- en haveropbrengst en iets hogere roggeproductie.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkens- en kippenvoer weken niet af van het gemiddelde, bij een iets grotere varkensstapel. Er waren iets meer melkkoeien met een gelijke melkvetproductie per koe. De bruto-opbrengst per bedrijf was iets hoger.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets groter; het aantal arbeidskrachten gelijk. Dit resulteerde in een iets hoger arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht (twee van de 3 jaar).

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven worden iets intensiever gevoerd, wat blijkt uit:
   1) iets grotere arbeidsbehoefte,
   2) iets minder grasland en voedergewassen per koe,
   3) iets minder granen,
   4) iets meer N per ha cultuurgrond, wat meer kunstweide.

   Het resultaat gemeten naar arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht is iets hoger, dus een gunstig resultaat van de intensivering.

1950/51 - 1952/53 4 bedrijven

OOST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven >12 ha.

1. Bouwplan: Een duidelijk grotere oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen, duidelijk meer kunstweide en duidelijk minder grasland geven in het bouwplan reeds een grotere intensiteit te zien.

2. Veebezetting: Melkkoeien waren er evenveel, varkens en kippen iets meer. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was iets lager.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren duidelijk hoger dan gemiddeld. Er werd
   a) duidelijk meer N per ha gebruikt,
   b) duidelijk meer ruwvoeder per koe gekocht,
   c) de voerkosten voor het rundvee waren iets hoger,
   d) krachtvoer per koe duidelijk hoger,
   e) de overige kosten iets hoger.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets hoger, bij duidelijk grotere aardappelproductie en iets grotere rogge- en haverproductie per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- kippen- en varkensvoer waren even hoog als op de normale bedrijven, bij een iets grotere varkens- en kippenstapel. De melkvetproductie per koe was iets groter. De resultaten van veehouderij- en akkerbouwsector leveren samen een bruto-opbrengst, die duidelijk hoger ligt dan op de normale bedrijven.

6. Bedrijfsresultaten: Een iets grotere arbeidsbehoefte bij een iets grotere arbeidsvoorziening. Het arbeidsinkomen per bedrijf was duidelijk hoger, het arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht iets hoger.

7. Conclusie: De bedrijfsvoering was intensiever dan op de gewone bedrijven (in alle sectoren, echter vooral blijkend uit bouwplan en kosten exclusief arbeid). Het bedrijfsresultaat, gemeten in arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht, lag boven normaal. Kennelijk kon op deze bedrijven met de aanwezige of iets meer arbeidskrachten worden geïntensiveerd met gunstig effect.

1948/49 - 1952/53 3 bedrijven

WEST OVERIJSSEL

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven > 12 ha.

Voor deze groep bedrijven kan weinig worden geconstateerd, wegens

1) een klein aantal bedrijven,
2) geringe afwijkingen.

Er werden iets minder granen geteeld dan gemiddeld, verder iets minder grasland en voedergewassen per koe, iets meer aardappelen en rogge in kg/ha en wat meer kunstweide. De bruto-opbrengst lag over de vijf jaren gelijk aan het gemiddelde, de kosten eveneens. Het arbeidsinkomen per bedrijf was ook gelijk evenals dat per arbeidskracht.

1950/51 - 1952/53 5 bedrijven

VELUWE

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven >12 ha.

1. Bouwplan: Geen afwijkingen van het gemiddelde.

2. Veebezetting: Geen afwijkingen, alleen weinig minder varkens.

3. Kosten: De kosten exclusief loon waren ± gelijk aan het gemiddelde. Wel lag het totale krachtvoerverbruik per koe iets lager.

4. Opbrengsten: Geen afwijkingen van het gemiddelde.

5. Resultaten: Een iets lagere bruto-opbrengst voor de voorbeeldbedrijven. Een aanvankelijk iets lager, de laatste jaren gelijk arbeidsinkomen per bedrijf bij gelijke arbeidsbezetting en arbeidsbehoefte. Het resultaat is een iets lager arbeidsinkomen per volwaardige arbeidskracht (het lijkt mij te gevaarlijk om hier te spreken van eén stijging over de jaren).

De algehele conclusie kan hier luiden, dat er geen verschillen zijn met de gewone bedrijven.

1949/50 - 1952/53 3 bedrijven

OOST DRENTE

Onderzoek Voorbeeldbedrijven

Bedrijven >12 ha.

1. Bouwplan: Een gelijke oppervlakte marktbare gewassen met duidelijk minder granen dan gemiddeld, iets minder grasland en iets meer kunstweide.

2. Veebezetting: Er waren evenveel koeien en varkens, geen kippen. De oppervlakte grasland en voedergewassen per koe was gelijk aan het gemiddelde.

3. Kosten: De kosten zonder loon waren even hoog; er werd iets meer N per ha cultuurgrond gestrooid, de overige kosten waren even hoog, de voerkosten rundvee waren iets lager bij iets minder krachtvoer per koe en gelijk gekocht ruwvoeder per koe.

4. Opbrengsten: De bruto-opbrengst verkochte marktbare gewassen was iets hoger, bij een iets grotere aardappelen- en rogge- en gelijke haveropbrengst per ha.

5. De resultaten per ƒ 100,- varkensvoer waren even hoog als op de gewone bedrijven. De melkvetproductie per koe was iets hoger, bij een gelijk aantal melkkoeien. De bruto-opbrengst per bedrijf was iets hoger.

6. Bedrijfsresultaten: Het arbeidsinkomen per bedrijf was iets hoger, het aantal arbeidskrachten 2 jaar gelijk en 2 jaar iets hoger dan gemiddeld. Het arbeidsinkomen per arbeidskracht was ook 2 van de 4 jaren iets hoger en 2 jaar gelijk.

7. Conclusie: De voorbeeldbedrijven hadden een bedrijfsvoering, die, wat intensiteit betreft, weinig afweek van het gemiddelde (gelijk aantal standaarduren). Opvallend was hier een duidelijk kleiner % granen van het bouwland, wat meer toepassing van kunstweide en iets meer melkvet per koe bij iets lagere voerkosten.

Februari 1955.

AR/

852-70-3-55

Afdeling A.W.
ZWOLLE

Arbeidsinkomen per bedrijf.

W = Werkelijk bedrag
N = Normaal
H = Hoger dan normaal
L = Lager dan normaal

BIJLAGE 4.

No.	Absolute bedragen															In % van normaal											
	1948/49			1949/50			1950/51			1951/52			1952/53			1948/49			1949/50			1950/51			1951/52			1952/53		
	ha	W	N	ha	W	N	ha	W	N	ha	W	N	ha	W	N	H		L	H		L	H		L	H		L	H		L
2 VB	5.49	3739	3550	5.49	3894	4550	5.49	3232	4150	5.49	4116	4000				105		-	-		86	-		78	103		-	-		-
3	14.16	6443	7400	26.66	10054	14700	26.66	11103	12900	26.66	19009	15300	26.66	16787	15400	-		87	-		68	-		86	124		-	109		-
5	6.29	4220	3850	6.67	6199	5150	6.67	3577	4650	6.67	6300	4600	6.67	6697	5450	110		-	120		-	-		77	137		-	123		-
8	17.06	9605	9050	17.06	11815	10150	17.06	13823	8950	19.06	10824	11250	19.06	10080	11750	106		-	116		-	154		-	-		96	-		86
9	3.81	5182	3000	3.81	4322	3750	3.81	5967	3500	5.99	7148	4250	6.00	5722	5100	173		-	115		-	170		-	168		-	112		-
10	14.43	7879	7500	14.43	10065	8800										105		-	114		-	-		-	-		-	-		-
13	10.37	6357	5550	10.37	6584	6900	10.37	6690	6200	10.37	8022	6650	8.02	7842	6100	115		-	-		95	108		-	121		-	129		-
14				24.95	11784	13900	24.95	7872	12200	24.95	8156	14450				-		-	-		85	-		65	-		56	-		-
15				19.27	7757	11200										-		-	-		69	-		-	-		-	-		-
17	8.68	7803	4850	8.28	8198	5900	8.28	6464	5300	9.33	6072	6000	9.33	4789	6750	161		-	139		-	122		-	101		-	-		71
19	5.59	4886	3600	5.59	5846	4600	5.59	4800	4200	5.59	4497	4000	5.59	6347	4900	136		-	127		-	114		-	112		-	130		-
20	20.10	11437	11050	20.10	9333	11600	21.25	14645	10700							104		-	-		80	137		-	-		-	-		-
232										9.63	7151	6200	9.75	8800	6950	-		-	-		-	-		-	115		-	127		-
120													5.88	4600	5000	-		-	-		-	-		-	-		-	-		92
11	4.81	3473	3300													105		-	-		-	-		-	-		-	-		-
6	5.00	3500	3350													104		-	-		-	-		-	-		-	-		-
12	12.23	6066	6450													-		94	-		-	-		-	-		-	-		-
alle bedrijven																														
Aantal + of -																11		2	6		6	6		4	8		2	6		3
" in % + of -																85		15	50		50	60		40	80		20	67		33
Som																1324		181	731		483	805		306	981		152	730		249
Gemiddelde %																120		91	122		81	134		77	123		76	122		83
Totaal som																	1505			1214			1111			1133			979	
Tot. gem. %																	116			101			111			113			109	
7 bedrijven																														
Aantal + of -																6		1	5		2	5		2	6		1	5		2
" in % + of -																86		14	71		29	71		29	86		14	71		29
Som																801		87	617		163	668		163	763		96	603		157
Gemiddelde %																134		87	123		82	134		82	127		96	121		79
Totaal som																	888			780			831			859			760	
Tot. Gem. %																	127			111			119			123			109	

894-70-3-55